

Süll Kinga egyházzenei munkáját számos tekintetben a Németországban tapasztaltak határozzák meg. Kántorképző tanfolyamok, kórushétvégék, konferenciák és szakmai napok mellett gyermekeknek szervezett kórustáborok és énekversenyek adnak különleges színt az itt folyó, egyre elevenedő egyházzenei életnek, amelyről a www.refzene.sk internetes oldalon lehet bővebben tájékozódni.

Süll Kinga

A Református Zenei Fesztiválok egyházzenei eseményei

A közös éneklés ünnepe

A 2004 óta évenként megrendezett Református Zenei Fesztiválok legfontosabb eseményei a közös éneklések. A fesztivál első napjának elmaradhatatlan eleme az énekes-mécses menet, mely a Bakáts térről indulva útközben mindig hatalmas méretűre duzzad, miközben elhalad a Ráday utca vendéglői között. A meglepődött vendégek ilyenkor abbahagyják a beszélgetést, a rézfúvós kísérettel énekelt dallamokat hallgatják, vagy a menetet fényképezik. Több alkalommal előfordult, hogy külföldi turisták az asztalok mellől énekelték a menettel egy-egy közismert korál sorait. Sokan kapcsolódnak a menethez, mely végül hosszú, kígyózó sorban vonul be a templomba, teljesen megtöltve annak padjait. Különleges élmény e késő esti órán énekelni azokkal, „Kik az Úr házában éjjel / Vigyázván vagytok hűséggel.” (134. genfi zsoltár) Ünnepe ez már az első este is.

Szólni kell a református iskolák és gyülekezetek művészeti csoportjairól, akik a fesztiválok szombati napján kapnak bemutatkozási lehetőséget a Lónyai utcai Református Gimnáziumban. A több száz kilométeres távolságból —sokszor a határon túlról— érkezett diákok éneklése, tánca, versmondása tanúsítja, hogy iskoláinkban komoly kulturális nevelés folyik, melyet érdemes ilyen országos kulturális seregszemle keretében felvonultatni. Gyülekezeti és iskolai énekkarok már péntek este is részt vesznek a menetben és énekelnek a zenés áhítaton, de nagyobb létszámban szombaton kapnak bemutatkozási lehetőséget.

A szombat délután az énekkarokat egyesítő és a jelenlévő gyülekezetet is bekapcsoló, orgonával és más hangszerekkel kísért közös éneklés ideje. Valódi énekes ünnep, melynek során énekeskönyvi zsoltárokon és dicséreteken kívül új dallamok is előkerülnek. A gyülekezet énekversekkel és kánonnal, a kórusok hónapokkal előbb kiküldött és előre megtanult többszólamú tételekkel és feldolgozásokkal vesznek részt az éneklésben, melyet az orgonakíséret és énekszólíták mellett más hangszeresek, illetve hangszeres együttesek is színesítenek. A gyülekezeti énekkarok lehetőségeit szem előtt tartva olyan darabok

szólalnak meg a délután folyamán, melyeket aztán saját maguk is el tudnak énekelni. Ez alkalommal azonban arra is mintát kapnak, hogyan építhető be szervezesebben a többszólamú zene az istentisztelet keretébe, hogyan kapcsolódhat egymásba a gyülekezet és —alternatív-versszakként— a kórus éneke. Zsoltárok és dicséretetek mellett kánon, új ének, kisebb kantáta és több, újonnan magyar szöveggel ellátott kórusmű is műsorra került ez alkalmakon.

Az első ilyen nagyszabású, sok résztvevős énekes ünnep 2010-ben volt a Kálvin téri templomban. A zsúfolt templom lendületes, harsogó hangon zengte a helyszínen megtanult énekeket, a többszáz fős összkar jelentős részét református iskolák diákjai alkották. A zenei szolgálatban az orgonán és a rézfúvókán kívül a legnagyobb szerepet *Székely Gábor*, a Szentendrei Református Gimnázium és a Fasori Református Kórus karnagya vállalta.

Ami itt elhangzott, voltaképpen nagyon egyszerű elemekből épült föl. Nem voltak különösen nehéz hangszeres és énekes részek. Azért nem volt mégsem egysíkú, mert az énekek is és az előadásmódjuk is igen sokféle volt. Több éneket például váltakozva adtak elő: voltak részek, ahol csak a kórus, vagy csak a gyerekek, a nők, a férfiak énekeltek, de volt, ahol a gyülekezet és a rézfúvósok is bekapcsolódtak. Ez a váltakozó éneklés igen régi egyházi hagyomány. A reformáció óta egyértelműen a gyülekezeti ének határozza meg istentiszteletünket, de ezt nem szabad úgy abszolutizálni, hogy a gyülekezeti ének csak a teljes gyülekezet ajkán valósulhasson meg. Éppen ellenkezőleg: ahogy Pál apostol írja, a Krisztus testében —így a zenei szolgálatban is— a tagoknak lehet különböző feladata, mely mégis együtt alkot szerves egységet. Ez a sokszínűség azonban nemcsak akkor valósítható meg, amikor félezen éneklünk együtt, hanem a kisebb gyülekezeti közösségekben is.

Ki vezeti a templomi éneklést?

Reformátusként büszkélkedünk a zsoltárainkkal és más gyülekezeti énekeinkkel. De hány gyülekezet szenved kántorhiányban? És ha van is kántor, képes-e —sok esetben egy nem megfelelő vagy silány állapotban lévő hangszer mellől— egymaga segíteni, vezetni az éneklést? Mi lenne a megoldás? Talán az elektronikus kántorgép?

Keményen hangzik, de a gyülekezeti kórusok szereptévesztésben élnek. Kórusműveket tanulnak, ünnepekre, kórustalálkozókra készülnek, de nem találják helyüket az istentiszteleten. Igaz, liturgiánk hivatalosan ma sem ad teret az énekkarnak, de a gyülekezeti kórus feladata elsősorban nem is az önálló produkció, sokkal inkább az, hogy a közös éneklést segítse. Lehet-e azonban ez is vonzó feladat?

A londoni Westminster Abbey világhírű kórusa —ahogy azt a legutóbbi királyi esküvőn is láthattuk— nem csak önállóan énekel egy szertartáson, hanem a gyülekezet énekeiben is részt vett, sőt azt —főképpen a záró versekben hozzá-

adott többszólamú letéttel— szinte a „mennyei magasságokba” képes emelni. Kálvin gyülekezetében énekkar —a gyermekek kórusa— segítette az istentiszteleti zsolnáéneklést, igaz, csak egy szólamban. Nálunk is ugyanígy történt, sok helyen egészen az iskolák államosításáig: a kántor-tanító orgonával és a diákok kórusával segítette, vezette a gyülekezet énekét.

A régmúltban számos protestáns zeneszerző fáradozott azon, hogy a gyülekezeti énekek kórusletétei művészi igényűek, ugyanakkor —a közös éneklést segítve vagy azzal váltakozva— istentiszteleten is használhatók legyenek. Az ismertebbek közül megemlíjtük H. L. Hassler, J. H. Schein vagy M. Praetorius nevét, mindezt azonban —büszkeségünkre— egy francia hugenotta zeneszerző, C. Goudimel alapozta meg, akinek zsolnáfeldolgozásai a legszelebb körben váltak ismertté.

Kottabemutatók a fesztiválon

Nagy Csaba Zoltán oboaművész és zeneszerző, a Debrecen-Nagyerdei Református Kamarakórus és Zenekar karnagya az évszázados protestáns hagyományt folytatja énekefeldolgozásaival. Műveit „Egyházi kórusművek” címmel gyűjteményes kötetben tette közzé, a feldolgozások egy részéről pedig CD-felvétel is készült. Nagy Csaba művei változatos hangszerelésűek, de ezek kis hozzáértéssel egy adott gyülekezet, zenei együttes lehetőségeire is jól alkalmazhatók. A legtöbb tétel zenekar helyett orgonakísérettel is megszólaltatható, de maga a kórusletét legtöbbször kíséret nélkül is megszólaltatható.

A 2011-es zenei fesztivál szombat délutánján szélesebb nyilvánosság előtt hangzottak el Nagy Csaba énekefeldolgozásai. Egyes műveket saját kórus- és zenekarával adott elő, másokba —előre kiosztott rend alapján— a fesztiválon részt vevő többi énekkarok is bekapcsolódtak.

Szintén a 2011-es zenei fesztivál első napján adtak koncertet a *Kecskeméti Református Kollégium énekkarai*. E koncert kínált alkalmat Osváth Viktor kórusművei összesített kiadásának ünnepélyes bemutatójára. A 80 éve született, 1960-tól több mint két évtizeden keresztül a kecskeméti gyülekezetben szolgálatát hűséggel végző lelkész-kántor énekefeldolgozásai „Meghódol lelkem tenéked, nagy Felség” címmel három füzetben jelentek meg a Kecskeméti Református Egyházközség gondozásában. *Hargita Péter*, a kiadvány szerkesztője a gyakorlatiasságot szem előtt tartva egyneműkari, 2–3 szólamú, valamint 4 szólamú vegyeskari egységekbe osztotta be a 105 énekefeldolgozást, mely ily módon mindenfajta kórusnak kínál énekelnivalót.

Összeállította Bódiss Tamás